

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Doctoris Francisci Svarez Granatensis, De Societate Iesv,
Jn Celebri Conimbricensi Academia Theologicæ Facvltatis
Primarii Professoris. Varia Opuscula Theologica**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1618

Cap. III. Soluuntur nonnullæ obiectiones contra doctrinam capitis
superioris: & Scholastici auctores pro nostra sententia referuntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84352)

Enim antithesi constat, latè ibi sumere verbum cogendi, vt necessitatem vel determinationem quamcumque significat. Nos enim non cogimus Deum si stricte loquamur: sed dum voluntas nostra libera ad peccandum definitur, diuinam scientiam obiectiue determinat, vt ipsam videat peccaturam. Sunt etiam optima verba illa Bernardi, libro de grat. & lib. arb. Velle ipsum est, quod vel proficit, vel deficit. Porro ipsum vt esset, creans, gratia fecit, vt proficiat, saluans gratia facit, vt deficit, ipsum se dencit.

XXVIII. Denique non omitam Fausti Galliarum Episcopi testimonium, quia, licet ex se auctoritatem non habeat, indicat tamen testimonia & rationes non contemnendas. Igitur libr. 1. cap. 18. & 19 de grat. & lib. arbit. ex professo probat, homines Dei voluntate non impelli in mortem, sed propria tantum voluntate ad malum ferri, seu (quod idem est) determinari. Et inter alia inquit. Quomodo eos in mortem, (vt blasphemias) impellit, quos ad vitam non solum nutu iubentis, sed affectu supplicantis inuitat? Et infra tractans locum Luca 19. Videns ciuitatem fleuit super eam. Hic (ait) constringendi sunt heretici. Si Dominus periturus salutis intercluserat adiutum: ergo falso illorum fleuit exitum. Si autem eorum perditionem vero, vt manifestum est, dolore perdoluit, non voluntatem suam homini, sed consensum hominis voluntati suae defuisse monstrauit. Quid mirum si pro salute hominum lacrymas fudit, mox sanguinem profusus? Et infra. Duas res hic agit sermo diuinus. Nam, dum dicit, Quoties volui, & nolui, in Deo propositi bonitas: in homine arbitrii est expressa libertas. Et libr. 2. cap. 2. ita concludit, Ergo non de violentia prauidendi imputatur homini causa peccandi, sed magis de consecuturis hominum meritis ordo exoritur prauidendi. Et infra. Aliud est quod vult Deus, aliud quod permittit Deus, vult bonum, permittit malum, praescit virtutemque. Et inferius. Vbi non compulsi, sed consensu peccandi deprehenduntur, in querela non auctor, sed praericator in culpa est. Ex adductis ergo testimoniis satis constat mens & traditio Patrum, qui merito nihil distinxerunt in hac causa inter materiale, & formale peccati, quia sciebant, in subiecta materia vnum necessario consequi ex alio. & hereticos, qui tribuunt Deo nostra vitia, non aliud sentire, quam Deum creare in nobis, vel praemouere nos ad illos actus voluntatis, quibus peccamus.

CAPVT III.

Soluntur nonnullae obiectiones contra doctrinam capituli superioris, & Scholasticae auctoritates pro nostra sententia referuntur.

I.

1. Obiect.
& Scip.

VLTA solent contra sententiam à nobis confirmatam obijci, quae si recte perpendantur, eadem argumenta sunt, quibus heretici probare nituntur, Deum esse auctorem peccati: & ideo, vt hinc magis nostra veritas confirmetur nonnulla proponemus. Primo obijciunt testimonia Scripturae, in quibus actiones peccaminosae Deo attribui videntur, 2. Reg. c. 16. Dominus praecipit Semei, &c. & c. 24. Commouitque David, &c. Psal. 104. Declinasti semitas nostras à via tua. Et similia. Huc etiam spectat, quod Deus interdum dicitur inducere corda hominum. Exod. 7. Ios. 11. Rom. 9. &c. Item exaccare Isaia 63. Tra-

dere in reprobum sensum. Rom. 1. Decipere. 3. Reg. 22. Iob. 12. Conuertere ad odium. Psal. 104. Add. et am solent generales locutiones, quibus omnia opera creatorum Deo tribuuntur. 1. Corinth. 12. Qui operatur omnia in omnibus. Roman. 11. Exequomur omnia, per quem omnia. Ierem. 10. Non est in homine via illius. Quod vniuersum tam de recta, quam de obliqua via dictum videtur. Ephes. 1. Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae.

Secundo obijciuntur nonnullae duriores locutiones Augusti. lib. etenim 5. cont. Iulian. c. 3. vbi latissime tractat, vnum peccatum esse interduum poenam alterius, iuxta illud ad Rom. 1. Tradidit illos Deus in reprobum sensum. referens sententiam Iuliani his verbis. Quid est, quod dicitur, cum consideris suis traditi dicuntur, relictis per diuinam potentiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi? ipse sic opponit. Quasi non simul posuerit haec duo idem Apostolus, & patientiam, & potentiam, vbi ait. Sic autem volens Deus ostendere iram, & demonstrare potentiam suam, attulit in multis patientiam agere, quae perfecta sunt in perditionem. Sentit ergo Augustinus, Deum non tantum per patientiam expectare, sed etiam per potentiam in peccata compellere. Vnde paulo superius, Tradidit Iulianus Deum suae deserendo (quod solum fatebatur Iulianus) siue alio quocumque explicabili, vel inexplicabili modo quo facit haec summe, ac ineffabiliter istius. Ergo secundum Augustinum, Deus tradit hominem in desideria prava, non solum negative, id est, deserendo, sed etiam positive efficiendo & mouendo. Quod inferius apertius videtur haec verba exponere. Facit haec miris & ineffabilibus modis, qui nouit ista iudicia sua non solum, in corpore hominum sed etiam in ipsis cordibus operari. Aliaque difficultas vel obcuriora verba habet idem Augustinus de grat. & lib. arb. vbi ait c. 20. Ita est enim de peccato non solum bonas hominum voluntates, quae ipsae sunt ex malis, sed etiam illas quae conferuntur facili creaturae, ut eas quo voluerit, & quando voluerit, faciat malum. Et ibidem ait. Voluntatem proprio vitio malum in hoc peccatum iusto suo iudicio inclinavit. Et capit. 21. Operatur Deus in cordibus hominum ad multas voluntates quocumque voluerit, sine ad bona pro sua misericordia, siue ad mala pro meritis eorum. Alia quae ad praedestinationem peccati spectant, attigemus infra c. 5.

Tertio potest obijci ratio desumpta ex necessitate diuini concursus ad actum peccati. Nam si rationes superius factae, quidpiam probauerint, etiam concludant, Deum nullo modo posse & directe efficere actus peccati, quoniam alias etiam dicendus erit auctor peccati, quia efficit actum hic & nunc: à quo est inseparabilis malitia. Item quia, si concurrat ergo vult concurrere ad actum, ergo vult, actum illum fieri ab hac voluntate cum his circumstantiis: ergo virtute vultualitiam. Quod si argumentum hic non concludit, vt reuera non facit, quia id quod bonum est in actu, per se est separabile à malitia, & Deus hoc intellectu & voluntate potest haec praescindere: eodem ergo modo, etiam si Deus sua voluntate praedeterminet nostram ad materiale peccatum, non ideo determinabit ad formale, neque erit causa eius. Itè in moralibus perinde est inducere al quem ad malum, & cooperari illi: si ergo Deus malum non est cooperari nobiscum ad actum qui malus est, quod facit concurrendo, etiam non erit malum inclinare vel determinare voluntatem nostram ad actum eundem. Accedit, Deum non casu concurrere cum homine quando illum ad actum peccati inuitat: sed perfecto consilio & prouidentia: ergo, vel vult adiuuare, quia homo vult peccare, & hoc est impossibile.

II.
Nota.

le, quia homo non potest velle, nisi à Deo iunetur: vel è contrario: vult hominē iuuare, volēdo vt homo hoc vel illud velit, & hoc est determinare eius voluntatem ad actū qui est malus.

Circa hæc argumenta, præsertim circa testimonia tam Scripturæ, quā Augustini, in primis obseruo, si quid probant, non solum id esse de materiali peccati, sed etiā de formali & simpliciter de toto peccato: nam, si corticem literæ spectemus, interdum videtur esse sermo formalissimus in illis verbis, exempli gratia. Declinasti semitas nostras à viā tua, & similibus. Sunt ergo hæc testimonia ab omnibus Catholicis ita explicanda, vt nostræ sententiæ non aduersentur, nisi velint ita ea interpretari, vt hæreticis faueant.

Deinde obseruo ex superius dictis esse certissimum, Deum non inclinare moraliter voluntatem hominis aut angeli ad malum actum, nec pro formali, nec pro materiali. Ex hac ergo parte vltius concludimus, multo minus posse Deū alio modo physico & ex parte potentie voluntatem ad actum malum inclinare, nedum prædeterminare, quia prædeterminatio summa inclinatio est, & efficacissima. Vnde hæc causalitas habet omnem absurditatem, & malitiam, quam prior, & longe maiorem: sed hoc in superiori ca. actum est. Ad rem ergo præsentem, in omnibus testimoniis citatis, tam Scripturæ quam Augustini, potissimum est sermo de priori modo inductionis & inclinationis, & ideo non tam procedunt contra nos, quam contra sententiā omnium: omnibus ergo eorum argumentorum solutio incumbit.

Exponuntur Scripturæ testimonia de permissione diuina.

II. AD testimonia ergo sacra Scripturæ, primo in genere dicitur: omnia similia loca esse de permissione diuina intelligenda. Chrysost. ho. 36. in Matth. non longe ab initio. Quanquam non ipse, sed hominum improbitas horum omnium causa futura esset, se tamen facturum omnia dicit, talis quippe est Scripturarum consuetudo. August. de grat. & lib. arb. cap. 23. Quando auditis dicentem Dominum, Ego seduxi, &c. Quem vult indurari, in eo quem seduci, vel obdurari permittit, mala eius merita credite. Damasc. lib. 4. c. 20. Scire illud attinet, in Scriptura more positum esse, vt Dei permissionem, actionem ipsius appellet. Idem ferè Prosper ad capitula Gallor. cap. 11. & 12. Ratio idem hoc demonstrat ex generali regula interpretandi Scripturam sumpta. Quandoque enim ex sensu verborum omnino proprio & quasi materiali sequitur absurdum a liquo pietati, aut aliis locis eiusdem Scripturæ contrarium, tunc est signum euident, in verbis illis latere aliquam metaphoram, vel mysteriū sic ergo in prædictis locis necessarium est, verbū illud agendi, seducendi, indurandi, & similia cum aliqua improprietate & metaphora interpretari, quæ non potest esse alia, nisi quod Deo tribuitur tanquā operanti, id quod solum permittit.

IV.
Cur inter-
dum tribu-
atur Deo
opus fo-
lūmodo
permis-
sam.

lib. 7.

Ratio autem, ob quam Spiritus sanctus voluit, ea metaphora & loquēdi genere vt, esse potest multiplex. Prima ad terrendos homines: nā licet Deus hæc positiue non operetur, tamen ob eius infinitam præscientiam conditionalem a-ctum omnium, quos singuli homines in omnibus euentibus operantur sunt, si in eis constituantur: ob hanc (inquam) præscientiam, tam infallibiliter sequitur, quod permittit fieri, sicut id quod efficit, & præordinat. Vnde quod ad hominem spectat, uon minus malū ei prouenit, diui-

na posita permissione, quam si positiua esset ordinatio & efficacia Dei. Vt ergo homines diuinam permissionem timeant, per modum effectus proponitur, quod est tantū permissum.

Secunda ratio. Per hoc genus loquendi significatur, quamuis peccatum non sit à Deo, tamē effectum peccati esse ab ipso intentum, & sæpe præordinatum, vel in pœnam peccantium, vel in alium finē bonum, sic Assur. v. g. dicitur, *virga furoris Dei*, quia licet Assyrii peccarent, affligēdo populum Dei tamen Deus illud peccatū permittit in pœnam sui populi, cuius afflictionem & passionem, quæ bona erat, Deus volebat, licet peccatū nō vellet, sed permitteret tantū. Tertia ratio est specialis in aliquibus peccatis, ad denotandū: nō ex sola generali prouidentia, sed ex aliquo speciali Dei consilio & ratione permitti. Aliquādo enim Deus, præter generalem concursum causæ primæ, aliquid speciali & proprio peculiari consilio vult, ex quo certo scit fore vt homo peccet: ratione cuius talis permissio specialis dicitur: & illis locutionibus explicari solet, etiam nostro loquēdi more. Id autem quod Deus hoc modo vult, interdum est aliquid negatiuum, interdum aliquid positiuum. Negatiuum est, cum Deus prouidens fore, vt, si hominem nō corrigat, vel aliqua correctione affligat, lapsurus sit in plura peccata: nihilominus peculiari consilio & inscrutabili iudicio castigationē remouet, hominemque desideris suis tradit. Hoc modo dicitur pater perdere filium, magister discipulum, & pædagogus alumnū. Vnde Eccles. 30. *Tunde latera filii tui, ne forte induret.* Hunc modum attigit Orig. 3. Periarch. cap. 1. & explicatur optime Psal. 72. *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia.* Deinde potest etiam esse hæc permissio, quādo Deus iusto iudicio negat auxilium aliquod speciale ad vitandam culpam, quod licet non sit simpliciter necessarium, est tamen moraliter necessarium, aut fere, quia, considerata hominis dispositione, & occasione, difficilimum est vitare culpam, nisi Deus specialiori modo adiuuet, quod tamen facere non tenetur: & ideo interdum iusto iudicio illi negat. Quomodo inter homines, quia alium relinquit in manibus hostium, neque ei subuenit, dicitur eum tradere, licet positiue non adiuuet, quæ exemplo vtitur Chrysost. hom. 3. in epist. ad Rom. exponens verba illa. *Tradidit eos Deus, &c.*

Interdum
aliquid
vult Deus
ex quo cer-
to scit fu-
turum
vt homo
peccet.
Id aliqū-
do est quid
negati-
uum.

Vide Greg.
11. Mor.
13 August.
epist. 103.
& lib. 1. ad
simplici-
an q. 1. ser.
88. de reme-
dior. h. 6.
7. in lib.
Iudicum.

Positiuum autem aliquid facit Deus, quando non solum homini malum non infert, sed etiam beneficia confert, prouidens fore vt illi sint in scandalum & ruinam, quod non solum de temporalibus bonis sed etiam de spiritualibus verū est. Interdum enim mittit Deus prædicatorem ad eum, quem præscit non fore corrigendum, sed obdurandum potius. Sic etiam fecit miracula & signa coram Pharaone præsciens illum fuisse obstinationem reddendum. In quo exemplo fortasse vterque modus conuenit, nimirum & positiua signorum operatio & denegatio abundantioris auxilii, illi homini necessariū: vel ex se moraliter loquēdo, vel iuxta præscientiā Dei. Aliquando etiam Deus aliquid præcipit fieri, quod scit postea futurum homini occasionem ruinæ. Sic præcipit filiis Israel, vt ab Ægyptiis peterent vasa aurea & argentea: & hac occasione dicitur conuertisse corda eorum, vt oderint populum suum, non in eis odium operando, sed aliquid ordinando, ex quo illi erant in odium excitandi, & conuertendi. Aliquando etiā Deus liberam facit homini vel demoni facultatem, malum aliquod faciēdi: & ideo solet nomi-

V.
Interdum
vero est
positiuū.
D. Thom.
ad Rom.

Psal. 104.

ne acti.

ne actionis vel precepti significari, vt Damasce-
nus supra aduertit; vt, cum Christus Ioan. 13. di-
xit Iudæ, quod facies faciatius; si formam verboru
spectemus, videtur esse preceptum: fuit tamen
permisio, & ostensio, animi paratissimi, ad mo-
riendum, vt notauit Leo Pap. serm. 7. de pass. ac
si diceret, ego libenter tradar Iudæis, & quam
citissime pro hominibus moriar, tu fac quod li-
buerit. Sic Matth. 23. Implete mensuram Patrum ves-
trorum. Ioan. 3. Soluite templum hoc. & Iob. 1. ait Do-
minus demoni. Ecce vnuerſa, que habet, in manu tua
sunt: quæ sunt verba clara solius permisso-
nis: & tamen cap. 2. ait Dominus ad demonem,
Tu autem commouisti me. vt affligerem eum frustra.

VI.

Vltimo est in his omnibus obseruandum, q
licet Deus faciat aliquid, vel facere omittat
cum certa prauisione futuri peccati, tamen nec
ipsa intendit per se directe peccatum: neque etiã
indirecte potest ei peccatum imputari. Non
quidem illud per se intendit: quia malum est a-
lienum à diuinâ bonitate, quod non solum de
formali, sed etiam de actu ipso peccati verū est
vt latius dicam in sequente capite: quia ille act⁹
ratione malitiæ, quam habet adiunctâ & insepa-
rabilem, est prauum & indignum obiectum, vt
in diuinam intentionem, & voluntatem direc-
te cadat. Neque etiam indirecte ei imputari po-
test, quia non tenetur, vel id facere, quod omit-
tit, vel id omittere quod operatur, ne peccatum
quod prauiderit futurum, inde sequatur. Vt au-
tem ex principis moralibus i. i. q. 6. constat, effe-
ctus per accidens secutus ex actione vel omisso-
ne alicuius, nō imputatur ei, nisi intercedat ob-
ligatio cauendi vnum, ne aliud sequatur. Quo
fit vt huiusmodi peccata non possint Deo vere
ac proprie attribui: Si ergo interdum in ver-
borum specie Deo attribui videntur, vel esse me-
taphorica locutio, vt dixi, ad mysteriū aliquid
significandum, præsertim ad indicandam diui-
nâ iram, & animaduersionē, à qua talis permis-
sio procedit: vel certe nō intelligitur de ipso pec-
cato, sed de aliquo bono effectu, quem Deus in-
tendit per talis peccati permissionē. Sic enim di-
xit August. in Enchir. cap. 100. Nec fineret bonus fi-
eri malus, nisi omnipotens etiam de malis facere pos-
set bene.

VII.

Permissio
aut inter-
du

Ex his facile est ad singula testimonia Scriptu-
ræ respondere. Secundo itaq; Reg. 16. Dauid per-
missionem factam Semei, vt ipsum maledice-
ret, preceptum appellauit, non proprie, sed trã-
late, vt Aug. notauit de grat. & lib. arb. ca. 20. co-
gnoscebat enim Dauid ex speciali Dei ordinatio-
ne id fuisse permissum in pœnam sui delicti, &
exercitium patientiæ suæ: illam ergo, quæ re-
spectu Semei erat permissio, respectu sui estimã-
uit preceptum. Similiter 2. Reg. 24. verbum il-
lud, commouit, permissiue exponendum est, id est,
in supplicium populi permississe Deum, vt Dauid
commoueretur vano & superbo affectu, ad nu-
merandum populum. Similiter explicanda sūt
illa verba Psalm. 104. Declinasti semitas nostras, id est
permissisti & sinisti nos declinare. Idem deniq;
est sensus cæterorum verborum, indurandi, ex-
candandi, quæ ita esse intelligenda, in aliis Scriptu-
ræ locis satis explicatur, Ierem. 5. Percussit eos, &
non doluerunt: attrinxi eos, & remiserunt accipere dis-
ciplinam: indurauit facies suas, & noluerunt reuer-
ti. Vnde Psalm. 9. Hodie si vocem eius audieritis, nolite
obdurare corda vestra. Et Rom. c. 2. Tu autem
secundum duritiam tuam, &c. Ita late Aug. lib. 1. q.
ad Simpl. q. 2. D. Thom. ad Romanos 9. lect. 3.
Vnde recte dixit Fautus lib. 1. capite 18. de grat.
& lib. arb. Non utique violentia compelluntis, sed clemen-
tia relaxantis obdurationis occasio est.

Ad alias generales locutiones Scripturæ re-
spondetur, esse vel iuxta subiectam materiam,
velcum distributione accommodata intelligenda
In cap. ergo 12. 1. Cor. aperte est sermo de operi-
bus gratiæ. diuisiones (ait) gratiarum sunt, idem autē
spiritus, diuisiones operationum sunt, idem vero domi-
nus qui operatur omnia in omnibus. Extendendo
vero illa verba ad omnia quæ simpliciter sunt
verum est Deum omnia operari vel specialiter
vel generaliter ad ea concurrendo, ad vnum
quodque quatenus ens est: & ita etiam opera-
tur entitatem actus peccati concurrendo ad il-
lam: non tamen prædeterminando. Eodem mo-
do exponuntur verba Rom. 11. Ex quo omnia. Lo-
cus autem Hierem. 10. iam supra lib. 1. ca. 11. tra-
ctatus est: a. error enim ibi est sermo de via mori
quam non potest homo facere rectā, nisi à Deo
dirigatur: & hoc modo dicitur nō esse in homi-
ne: vt ibidem statim declaratur. Locum autem
ad Ephes. 1. ibidem optime exponit per distri-
butionem accommodatā Hier. dicens: non opus
omnia quæ in mundo sunt: Dei voluntate & consilio
peragantur, alioqui & mala Deo poterunt imputari, sed
quo vnuerſa, quæ facit, consilio facit ac voluntate.
Sic e go peccatum, voluntate etiam & con-
silio permittit, & ad actum peccati voluntate &
consilio concurrit. Quomodo etiam dixit Augu-
stin. in Enchir. cap. 100. Peccatum ipsum, quod est con-
tra Dei voluntatem non est præter Dei voluntatem.

Augustini locutiones exponuntur.

AD Augustinum priusquam respondere, cer-
tum est eum nunquam sensisse, Deum direc-
te & proprie inclinare voluntatem ad malum
actum, sicut de Iudæis ipse ait, tract. 53. in Ioh. 1.
Fecerunt peccatum, quod eos non compulsi fuerant, im-
peccatum non placet, sed facturos esse præsumunt. Simile do-
ctrinam frequenter repetit August. semperque
exponit similes locutiones sacre Scripturæ de
permissione, vt videre licet epist. 105. & 106. de
prædest. & grat. cap. 4. & seq. Ad Simplem quæst.
2. ad artic. sibi falso impositos, scpe. Vbi notum
dignum est, nec Augustinum, nec Prosperum re-
spondendo ad obiectiones, respondisse, Deum
esse auctorem peccati pro materiali, non pro
mali: sed simpliciter negasse, à Deo nos moueri
ad malas voluntates vel actiones. In locis
ergo in obiectione citatis nihil habet Augustinus
huius doctrinæ contrarium: sed in primo loco
merito distinguit inter patientiam & potentiam
Dei. Nam Paulus, quem ipse citat, illa distinguit:
sensus autem distinctionis est: quod Deus,
quosdam expectat per patientiam tantum, vt
eorum misereatur: alios deserit etiam per po-
tentiam: quia supposita eorum malitia, vult
eos acriter punire. Itaque per patientiam specta-
re Deum nihil aliud est, quam non statim puni-
re. Quod præcise sumptum, potius est opus misere-
cordiæ, quam iustitiæ, iuxta illud. Ignem
quia benignitas Dei ad penitentiam te adducat. Vnde
hoc modo per patientiam expectare, non est
deserere: nam proprie deserere est opus iustitiæ.
Vnde constat, quod sit per potentiam deserere.
hominem desideris suis, est enim illi deserere.
Hoc autem non est, per potentiam inclinare vo-
luntatem hominis, ad malum actum: sed illi
Deum potentia sua hominem accerrime puni-
re: primum non agendo, sed relinquendo. & po-
tea efficiendo vt homo, suam propriam volun-
tatem implens, ea maxime torqueatur, quod est
ignem maximæ potentie Dei: & ideo dicitur, in
hoc potestatem suam manifestare, deserendo ho-
minem, & vitis ac vitis eius suis illum trahere
doyt.

do, ut tandem in illo diuina ira & iustitia manifestetur, iuxta illud ad Rom. 9. In hoc ipsum excitauit, ut ostendam in te virtutem meam: & illud. Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam. Rursus quod Augustinus ait, vel deferendo, vel alio quouis modo, ideo dixit: quia, ut declarauit, Deus non solum non agendo sed etiam aliquid exterius vel interius, operando, id faciat: vel offert homini, quod illi est occasio ruinæ, quam, licet Deus non intendat, nec ad illam directe inclinaret, tamen admirabili potentia, & iudicio occultissimo vitur, dum id operatur in homine & in corde etiam hominis, quod, licet de se bonum & sanctum sit, & ad id quod honestum est inclinans, tamen ipsi homini futurum est in scandalum & occasionem ruinæ. Ita exponit D. Thom. lect. 3. in ep. ad Rom. 9.

Ad alium locum August. primum responderi potest eodem modo ex generalibus principiis positis. Sed, ut clarius in specie mens August. intelligatur, aduertendum est, in principio capituli in particulari loqui de voluntatibus angelicis: has enim videtur intelligere, cum ait: Verum etiam eas, scilicet voluntates, quæ conseruant facili creaturam: quamuis extendi id possit ad quasque voluntates principum, & potentium: has ergo voluntates ait Aug. inclinare Deum, vel ad beneficia præstanda, vel ad penas ingendas: vtrumque autem fieri potest sine malitia voluntatis: & ita ex hoc. non sequitur inclinare Deum voluntatem ad actum malum. Quia vero interdum punit Deus quosdam, per malas voluntates aliorum addit Aug. mirabilem quandam modum, dicens: interdum Deum voluntatem, iam vitio suo malum inclinare in hoc peccatum potius quam in aliud, ut talem hominem puniat vel affligat, vel interdum etiam ut à tanto malo eum liberet, vel ob alios fines prouidentie suæ, verbi gratia: cum dæmon paratissimus sit ad terribiles vel affligendos homines, inclinaret eum Deus ut, hunc potius, quam illum affligat. Et de Semei ait Augustinus, fuisse hoc modo inclinatum à Deo ad maledicendum Dauid, quia iam suo arbitrio odium Dauid conceperat, & voluntatem ei nocendi habebat. Optimum exemplum est in fratribus Ioseph qui iam decreuerant eum interficere: Ruben eis persuasit, ut non effunderent eius sanguinem, sed in cisternam viuum immitterent: & postea, transuentibus Madianitis, Iudas fratres induxit, ut eum venderent potius quam ibi mori sinerent: hæc ergo inclinatio illarum voluntatum in tale obiectum, recte potuit esse ex speciali Dei prouidentia & excitatione de qua Augustinus loquitur: de nō prædeterminatione physica. Et ratio est: quia hoc modo voluntatē iam per se malam, ex suo libero decreto inclinare ad hoc vel illud obiectum, non est per se malum, imo potest esse honestum: si ad minus malum inclinetur, ut in exemplo dato apparet: vel interdum etiam satis erit, ut malum sit eiusdem rationis & grauittatis, solumque materialiter diuersum ut si voluntas principis decreuit inferre bellum, & deprædari quicquid possit, non est malū inclinare illam ad hanc gentē potius, quam ad illam, etiam si in eo non cernatur minus malum: satis enim est, quod non cernatur maius. In his ergo casibus potest Deus iuxta infinitam suam sapientiam & iustitiam inclinare voluntates, vel directe interius cōsulendo per angelos bonos hoc potius, quam illud opus eligere: vel per angelos malos eis facultatē præbendo limitatam & definitam ad talem personam, vel actionem quomodo legimus se gessisse cum dæmone Iob. 1. ut notauit etiam August.

lib. 1. ad Simplic. quest. 2. Vel certe præbendo occasionem, ut talia obiecta repræsententur, vel excitetur memoria talis personæ aut quid simile: quo facto statim homo prauā voluntatē prius conceptam, ad talem actionem vel personam applicat. His ergo modis intelligendus est Aug. cum sæpe ibi ait, agere Deum in cordibus hominum etiam motus voluntatis eorum: scilicet cum motus est bonus, directe illū intendēdo: cum vero est malus, vel permittendo solum vel intendendo etiā ut voluntas, iam ex se praua & ad malū determinata, in hac re potius quam in alia se exercent: hoc enim intendere, malum nō est. Ita fere rem hanc explicuit Hug. Victor lib. 1. de sacram. p. 5. cap. 29.

In tertia obiectione proposita duo petuntur, quæ breuiter explicanda sunt. Primum, quomodo voluntas Dei se habeat ad actum peccati, seu quomodo ad illum præbeat concursus. Secundum, quæ sit differentia inter concursus & prædeterminationē ut ex hac sequatur aliquid diuinæ bonitati repugnans, nempe Deum esse auctorem peccati, non vero ex illo: Circa priorē partem, quoniam diuina voluntas considerari potest (sicut in fine superioris libri dixi) vel ut infra se disponens, vel ut ad extra exequens: quomodo sub priori ratione se habeat ad actum peccati, dicitur c. sequent. quoniam ampliorem declarationem requirit. De altera vero ratione quæ ad præsens spectat, dicendum est, Deum non concurrere ad actum malum creatæ voluntatis, medio aliquo actu voluntatis suæ, quo absolute & efficaciter vult talem actum esse aut fieri in rerum natura: sed medio actu quasi conditionato, quo vult talem actum fieri, & in eum influere, si voluntas creata in illum etiam influerit. Vnde ex vi talis decreti seu actus suæ voluntatis, Deus non determinat concursus ad actum malum solum, sed indifferenter applicat potentiam suam executiuam, ad hunc vel illum actum, ad quem voluntas creata sese applicuerit: & postea in tempore ex vi illius applicationis & voluntatis, dum illi sese adiungit causa secunda influit in actum malum diuinæ voluntatis, humana simul se determinante. Hunc modum concurrendi, indicauit Epiph. heres. 66. vbi ad vindicandum Deum à causalitate peccati, inquit, Iuxta permissionem liberi arbitrii omnibus propria voluntate uti concedit, ut quisque quod voluerit, faciat, quod ipse quidem malorum causa non sit. Eumque concurrendi modum satis explicui in fine libri superioris, & ex ibi dictis constat, & sufficientem esse & possibilem. Necessitas autem eius maxime conspicitur in actibus malis: & ideo in eis frequentius est à Theologis declaratus, quos hic referre non pigebit, ut doctrina huius & superioris capitis amplius confirmetur.

Quid Scholastici senserint de concursu Dei ad actum malum.

ET quoniam auctores contrariæ sententiæ potissimum asserere solent in eius confirmationem Marfilium & Grego. ab his primum incipiam. Marfilius igitur nostrā sententiam docet in 1. q. 40. a. 2. q. 1. in fine 4. con. & p. 3. supposit. 4. Proprius in q. 45. art. 2. vbi post conclusionem agens de peccato Euz. ait, Deum voluisse illius actum, non absolute, sed quasi sub conditione, si ipsa veller: & ex vi generalis voluntatis, qua voluit concurrere cum causa libera ad actum tam malum quam bonum, quem ipsa eligeret. Imp addit. In his actibus, qui disconueniunt volun-

Quo actu voluntatis suæ Deus concurrat ad actum, malum vel creatæ.

XIII.

tati, voluntas quasi praeuenit Deum, quod est sano modo intelligendum, scilicet non secundum propriam antecessorem causalem, sed secundum rationem quandam causae determinantis, ut supra lib. I. explicatum est.

Greg. in 2. d. 28. qu. 1. ar. 3. ad 12. ait Deum concurrere cum voluntate ad actum malum, non faciendo illam eligere actum malum, sed partialiter (ait) coefficiendo, qui est modus communis, qui concurret ad cuiuslibet creati agentis quemlibet effectum. Vocat autem concursus Dei partialem effectum, partialitate (ut aiunt) causae, non partialitate effectus: non enim agit parte effectus sed totum tamē quia non solus agit, sed cum alia causa. Ideo ait esse partialem coefficientiam, ex parte causae absolutae sumptae quamvis in suo genere, causae scilicet primae, agat Deus ut causa totalis. Quoniam vero ipse Gregorius opinatur, ad omnem actum bonum esse necessarium auxilium gratiae, ideo differentiam in hoc constituit inter actus bonos & malos: quod ad actus bonos Deus applicat voluntatem, non ad malos, sed intelligit de applicatione per gratiam excitantē, quae non tollit potestatem resistendi, ut ibidem dicit. Idem in 2. distin. 34. art. 3. ad 8. agens de concursu Dei ad materiale peccati, ait: potius Deū sequi determinationem voluntatis, quam ē contrarium: quod quomodo intelligēdū sit iam dixi.

XIII.

Gabriel omnino imitatur Greg. in 2. d. 37. qu. unica, ar. 3. dub. 2. Andreas de Castronovo in 1. d. 22. per plures questiones copiose & acute, & non erudite hanc rem disputat, & eodem modo declarat hunc concursus ad actum peccati, & specialiter q. 2. ad 2. ait Deum velle hunc actum, non velle absolute simpliciter, & efficaci, nec velle praordinante sed solo velle generali influentia, quod est tantum velle secundum quid, & conditionaliter, quia quantum est ex se potius velle Deum illum actum non fieri, tamen, si voluntas creata vult illum ponere, non vult subtrahere influentiam suam. Et magis vult (ait) voluntatem creatam suae libertati relinqui, & per consequens suam generalem influentiam paratam esse, quam voluntatem creatam omnino impedire vel necessitare. Postea vero qu. 5. 6. 7. & 8. videtur admittere has locutiones. Prima causa prius natura agit quam secunda: & Secunda agit, quia agit prima, & non ē contrarium: sed quo sensu loquatur superiori lib. dictum est.

Almain. tract. 1. Moral. c. 1. refert quosdam asserentes, Deum non velle actum malum, etiā si efficat illum: ipse autem ait, velle non antecederet sed concomitaretur: quod non potest aliter intelligi nisi ex parte obiecti. Clarum namque est, velle Dei antecedere: est enim aeternum, tamen per illud non vult Deus nisi concomitantem influere in actum, quod in idem redit, quia hoc ipsum nihil aliud est, quam velle actum: quod non simpliciter, sed si voluntas creata velit simul concurrere.

Scotus in 2. d. 37. §. Ad solutionem, hanc plane sententiam docet, cuius verba supra retuli libro 1. c. 5. in fine.

Franciscus Maironis secutus Scotum in 2. d. 43. q. 4. ait Deum concurrente ad actum peccati non velle illi voluntate antecedere, sed consequenter: quod explicans ait, Vult enim pactum tenere & non fugere, scilicet quod in omni actione creaturae assistit in causando, & ad bonum & ad malum.

Bonavent. in 2. d. 37. art. 1. q. ultim. In operibus (inquit) indifferentibus, vel etiam malis, non est nisi sola cooperatio divina virtutis, quia existens in creatura potentialiter & essentialiter & praesentialiter, sicut conferunt eam in essendo, sic adiuvat in operando, propter quod conceditur ibi esse cooperatio non praeventio, vel subsecu-

tio: & ibidem ait, Deum non excitare, nisi ad opera bona & meritoria, non ad mala & indifferencia intellige, ut indifferencia sunt.

Ex Alensi plura adduxi supra lib. I. ca. 14. quae hic etiam applicari possunt, sed praecipue tenet 1. p. qu. 40. mem. 4. ad 3.

Ex D. Thom. praeter ea quae de generali Dei concursu in superiori libro allegata sunt ca. 14. addere possumus quod 1. 2. qu. 80. ar. 1. ad 3. ait Deum esse vniuersale principium omnis interioris motus humani. Sed quod determinetur ad malum consilium voluntas humana, hoc directe quidem est ex voluntate humana. & in 1. dist. 47. qu. 1. art. 1. & 2. vbi ait, aliquid fieri praeter voluntatem beneplaciti Dei, non autem contra illam, scilicet actum peccati, de quo non habet Deus absolutam voluntatem ut non sit, alias esse non posset: quia nihil potest resistere tati voluntati Dei, sed neque etiam habet talem voluntatem absolutam, & beneplaciti ut sit: imo habet voluntatem prohibendi illum, & ideo esse dicitur praeter Dei voluntatem beneplaciti, & contra voluntatem signi: ergo ex D. Thomae doctrina, non habet Deus absolutam voluntatem quae velit actum peccati esse, sed solum antecedentem, quae vult concurrere, si voluntas creata velit. Et ibidem art. 1. posse voluntatem humanam facere oppositum eius, quod a Deo permittitur est, & loquitur aperte in sensu composito: & reddi opusiam rationem. Quia permissio respicit potentiam causae ad utrumque oppositorum se habentem: unde naturam oppositorum contra permissionem est, sed virtutem secundum eam: ergo iuxta sententiam D. Thomae permissio peccati pro formali non includit praedeterminationem eius pro materiali: alioquin omnino repugnaret fieri oppositum eius in sensu composito.

Capreolus in 2. d. 25. q. 1. art. 3. ad 4. Scoti contra. eandem doctrinam insinuat, dum ait, probabiliter negari signa prioris & posterioris inter causalitatem primam, & secundam causae, & subdit. Illis autem signis concessis secundum modum nostrum intelligendi solum & nullatenus extra intellectum Deum in actu voluntatis humane causat possumus naturam in comparatione ad se, non autem in comparatione ad voluntatem creatam, si loquamur de actu peccati. Nec inde sequitur (ait) voluntatem creatam in secundo signo non libere peccare, quia simpliciter potest efficere actum rectum, sicut in sensu composito non possit, id est, posito quod Deus illum non efficit. Quae doctrina ad hoc tenet, quod ibi non antecedit determinatio Dei: & illa signa quae ratio nostra distinguit non excludunt veram concomitantiam concertus voluntatis & nostri; & ideo talis sensus copositus non est ex suppositione antecedente, sed concomitante quapropter non tollit absolutam potestatem recte operandi, & habendi concursum, quo Deus efficit rectitudinem actus, etiam in ordine ad voluntatem creatam, si ipsa cooperari velit. Expressius vero in 2. dist. 28. quaestione 1. art. 1. ad 12. cont. 2. concl. cum distinxisset, cum Gregorio duplicem modum operandi Dei cum nostra voluntate: scilicet vel partialiter coefficendo actum, vel praeuocando & applicando voluntatem ad illum, subdit. Ad productionem actus malum primo modo concurrat Deus, quia non facit voluntatem agere actum malum. Atque hinc concludit quomodo intelligendus sit alius locus Capreoli, qui in contrarium citatur, ex 2. dist. 37. quaestione 1. ad 2. principale, vbi ait, Dum voluntas agit actum malum, actione eius quoad omne positum esse posteriorem actione Dei, quae nulla creatura agit nisi mota a Deo, & insinuat.

fra dicit, voluntatem determinari in hoc actu à Deo. Si tamen finire legatur, & cū aliis locis conferatur, non agit de prædeterminatione præ uia, sed de determinatione, quæ fit per ipsūmet actū. Nec loquitur de actione, aut motione distincta, quæ in re sit prior, sed de ipsōmer cōcursu immediato in actum, quem motionem vocat more loquendi D. Thomæ: & secundum rationē tantum ibi admittit pri^o & posterius, ut aliis locis declarauit, quæ hic, & in fine superioris libri indicaui.

XVI. Conradus 1. 2. quæst. 79. art. 1. expressis verbis hoc declarauit dicēs. Cū in hac materia dicitur, quod Deus est auctus actus peccati quoad substantiam per prius, & plusquam Voluntas peccans, licet non agat vel sit causa deformitatis nota propter Scotum, quod non debet intelligi quasi prima causa in aliquo instanti attingat effectum & operationem causæ secundæ in seipsa, quasi habeat vnam motionem præuiam actioni creaturæ voluntatis peccantis. Et illa motio præuia prius producat pro aliquo instante, quam voluntas. Ille enim sensus falsus est, non enim cum aliquis vult, oportet antequam velit præcedere motionem Dei, loquendo de naturali volitione vel mala. Et in hoc sensu videtur se fund. esse Scotus in alio proposito, ubi vult quod ad hoc, quod res sint contingentes, oporteat voluntatem diuinam esse contingentem, id est, liberam ita quod si ex necessitate vellet, nihil esset contingens. Et in hoc scienter contradicit Philosophus etiam Aristoteles, quāuis immerito. Sed de hoc alibi. Sensus autem verus est, quod secunda causa non producat nisi in virtute primæ, quæ secundam coniungit suo effectui, & intinuit attingit effectum quam secunda. Sed cooperando in rēse secundum modum nature causæ secundæ: vnde attingit operationem voluntatis modificatam iuxta conditionem voluntatis. Et ergo talis effectus non habet necessariam habitudinem ad causam primam, sed contingentem, quia fit ab ea secundum conditionem voluntatis & causæ secundæ quæ est contingens. Vnde habet motionem cooperatiuam propriam actioni creaturæ & secundum modum eius. Vnde si Deus ageret ex necessitate nature, ut Philosophi posuerunt, staret nihilominus contingentia rerum, propter defectibilitatem & libertatem causarum secundarum. Quare in proposito intelligas iuxta Doctoris sancti mentem, Deum primo concurrere ad actum peccati, quia videlicet voluntas non agit nisi in virtute Dei, quā tamen solum habet motionem cooperatiuam, & prius attingit cooperando, quia intinuit attingit: & non imageris modo Scotico, quasi sit aliqua duratione nature, in cuius primo instanti Deus attingat actum peccati, & in secundo creaturæ, sed simul duratione, tamen Deus prius professione. Et inferius ait, totam radicem defectus attribui voluntati creatæ, quia increata, quantum est de se, dat rectitudinē antecedenter, & dat (inquit) etiam consequenter, quantum est ex parte sui, nisi ad sit impedimentum: nam, quantum est ex se Deus illam rectitudinem causaret, si voluntas suam causalitatem causaret. Et inferius doctrinā ex Capreolo, Gregorioque relatā inculcat sæpi^o.

Voluntate quasi generali concurrat Deus ad actus malos.

XVII. Ex his ergo satis constat, quomodo & per quā voluntatem, Deus conferat generalem consensum. Suarez.

cursum ad actum malum, nimirum non voluntate præmouente, nec voluntate absoluta, quia velit talem actū esse, sed voluntate quali generali, quæ vult ad illum actum concurrere, & quæ vult illum actum esse, non absolute, sed subintellecta conditione, si liberum arbitrium ad illum efficiendū sese applicuerit, seu determinauerit. Cum autem voluntatem illam generalem appello, non est sensus, ut quidam interpretati sūt, voluntatem Dei solum confuse versari circa actū voluntatis creatæ, volens generatim cōcurrere ad actus eius; quæ interpretatio est in rigore falsa; nam in Deum non cadit confusa cognitio. Vnde, sicut distinctissime omnia intuetur, ita sua voluntate vniuersa in particulari vel disponit, vel permittit. Atque ita in præsentī ad hūc actum in particulari etiam malus futurus sit, vult De^o cōcurrere volente homine. Vocatur autē illa voluntas generalis, quia Deus, quantum est de se non limitat concursum suū ad illum actum, sed offert illum ad alios, bonos vel malos, et in particulari, quos in eodem momento posset voluntas hominis habere si vellet. Neque enim probo quod quidam aiunt, Deum de facto nō habere voluntatem concurrēdi in hoc instante cum hoc libero agente creato, nisi ad hūc actum malum, quem præscit voluntatem creatam operaturam. Aiunt enim Deum scientia conditionata præscire, quid voluntas creatā effectura sit, si ipse præbeat ei concursum: & præuidens effecturam hūc actum malum, ad illum solum velle concurrere; quia superfluum esset velle concurrere ad alios, quos præscit hominis voluntatem non esse facturam. Hoc (inquam) mihi nō probatur, quia si Deus de facto non offerret suum concursum ad alios actus, absolute non esset in proxima potestate hominis illos efficere, & ita non esset liber ad illos efficiendos iuxta doctrinam lib. 1. cap. 1. & 3. traditam; & quæ contra opinionem Scoti capit. 12. & seq. eod. lib. dicta sunt. Nec illa præscientia conditionata obstat quia illam et supponit ex parte obiecti hanc conditionem, scilicet si, Deus det concursum accommodatum voluntati humanæ, ipse libere hūc actum eliciat: potius quam alium: ergo ut effectus postea libere fiat, oportet ut hæc conditio impleatur: ergo Deus nō tantum ad illum actum, sed etiam ad alios, debet offerre concursum; alias non implebitur conditio, & actus non erit liber, saltem quoad specificationem. Vnde non est otiosa, aut superflua illa voluntas Dei, quandoquidem ad hoc tendit, ut voluntas humana re ipsa sit expedita ad actum cuiuscunque speciei, quem in eo instante posset efficere. Cum autem illa voluntas sit conditionata, non oportet, ut aliquid ponat in effectu non adhibita conditione, sed quod sit tantum in affectu seu præparatione ex parte Dei.

Cur volūtas hæc generalis appellatur. Quid sentiant alii qui de ista voluntate Dei.

Reiicitur illorum placitum.

Dices: Ergo exponitur in rerū natura aliquis effectus positivus, & realis, sine absoluta & efficacia voluntate, quæ velit Deus illum esse: contra illud, Psalm. 113. Omnia quacunque voluit, fecit: & illud ad Ephes. 1. Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, & illud Augu^{stini} 3. de doctr. cap. 4. Voluntas Dei est prima & summa causa omnium corporalium specierum atque motionum. Et libro. 83. qq. quæst. 3. Hoc est aliquid fieri Deo agente, quod Deo volente: Et super id Psalm. 144. Iustus Dominus in omnibus viis suis. Apud Deum hoc est velle quod facere, quia ex eius voluntate rei habent esse. Nec videtur sufficere res conditionata, quia non solum necesse est, ut De^o velit concurrere si creatura agat, sed ut illa agat necesse est, ut Deus illam agere velit: & ita necesse est, ut ipsa conditio cadat in voluntatem

XVIII. Obiectio.

tatem Dei & ita voluntas conditionata transiit in absolutam. Assumptum ostendo, quia sicut non potest creatura esse, nisi Deus velit illam esse, ita nec potest agere nisi Deus velit illam agere: tantum enim in agendo, quantum in esse, à Deo pendet.

Responsio

Respondetur, concedendo, aliquem realem effectum à voluntate creatam fieri, quem Deus absoluta voluntate beneplaciti non vult esse. Neque hoc est mirum, quia nec talis voluntas absoluta Dei necessaria est, ut ille effectus fiat, sicut declaratum est, nec ille effectus, prout in re fit, est obiectum decens divinam voluntatem, ut sequi capite latius ostendam. Neque hoc est alienum à doctrina Concilii Tridentini dicentis, Deum hos actus malos operari tantum permittendo: non igitur simpliciter volendo illos. Idemque fere est quod Augustinus, & alii Sancti dicunt, Deum esse auctorem omnium potestatum, non autem omnium voluntatum: scilicet actualium, seu volitionum: si ergo illa cum auctor non est neque illas simpliciter vult. Denique idem est, quod Divus Thomas dixit, hos actus non esse, ex voluntate Dei consequente & beneplaciti: neque contra illam, sed præter illam. Et idem est sensus aliorum Theologorum, quos retuli. Quamvis ergo Deus, omnia quæ voluit fecit, quæ tamen simpliciter non facit, non oportet, ut ea simpliciter velit: huiusmodi autem sunt peccata. Ut vero in actus illorum influat, & suo modo illos efficiat, satis est, ut in eos etiam, velit influere, non per se solum, neque absolute, sed concurrente causa secunda. Unde eo modo, quo huius effectum operatur illum facit secundum consilium voluntatis suæ, accommodatum tali modo concurrendi. Nam æterno suo consilio prudentissime decrevit suum concursum ad hos actus præstare, & id exequitur media voluntate, modo supra declarato. Et ita etiam veræ sunt omnes locutiones Augustini, sumptæ cum distributione accommodata: nam voluntas Dei est principium huius effectus, prout à Deo est, non tamen voluntas absoluta de tali actu secundum se, sed voluntas concurrendi ad illum, modo prædicto. Neque oportet, ut Deus absoluta & efficaci voluntate velit, nostram voluntatem agere, ad hoc ut ipsa agat: sed satis est, quod eam agere permittat aut finat: atque adeo, ut velit, eam agere, non simpliciter, sed subintellecta conditione, si ipsa velit. Neque est in hoc exacta similitudo inter esse & agere: nam voluntas habet esse à solo Deo, & ideo necessaria est absoluta voluntas Dei, qua velit ei dare esse seu creare illam: voluntatem vero agere non est à solo Deo sed est etiam ab ipsa voluntate: & ita est ab illa, ut possit non esse ex intrinseca vi & facultate eius: & ideo non est necesse, quod Deus simpliciter velit illam agere, sed quod velit præbere concursum, illamque finire, ut sua facultate, volendi, & agendi utatur.

Differentia inter prædeterminationem & concursum.

XIX.

Atque ex his facile est intelligere differentiam inter hanc voluntatem concurrendi, & voluntatem prædeterminantem: est enim multiplex. Prima, quod in voluntate concurrendi modo prædicto, Deus nihil efficit se solo circa actum peccati: & ex hac parte non potest ei tribui, ut auctori. At vero per voluntatem prædeterminantem Deus se solo efficeret in voluntate nostra determinationem ad actum peccati, præiudicium ad illuminationem cuius merito tribueretur Deo, & actus peccati, & quidquid cum illo coniunctum est. Nam si illa prædeterminatio est ali-

quid physicum & reale voluntati inherens, illud est tanquam gravitas quædam pertrahens voluntatem ad profundum peccati: merito ergo tribuetur peccatum Deo danti talem imperium, multo magis, quam motus gravis tribuatur generanti: vel quæ consequuntur formam, et qui dat illam, vel motus proietorum imprimendi imperium. Si vero illa determinatio non est præiudicium aliquid inherens, sed efficax motio Dei, immediatius tribuendum erit Deo, quidquid ex illa motione consequitur: sicut tribuitur voluntati, quicquid ex brachii motione sequitur, quamvis nihil præiudicium imprimat, sed ex naturali subiectione efficaciter moveat. Secunda differentia est, quod voluntas concurrendi non est de se de terminata ad malum actum, sed indifferens ut explicatum est. At vero voluntas prædeterminans est ex se definita ad malum actum, & ideo ex vi ei cadit in Dei voluntatem actus malus, & virtualiter saltem & implicite malitia eius, quando quidem Deus ex solo suo arbitrio, ad illum potius, quam ad bonum suum velle determinat: & per illud voluntatem humanam determinat. Ex vi autem prioris concursus non cadit in Dei voluntatem absolutam actus malus, sed sola permissio eius. Tertium discrimen est, quod voluntas concurrendi, de se & absolute non est inefficax, sed sufficiens, & cum cooperatione humane voluntatis habet effectum: voluntas autem prædeterminans est inefficax ex se, & ideo ratione illius vere diceretur Deus facere, ut faceremus malos actus, quod nullatenus dicendum est.

Ad tertiam ergo objectionem in forma respondetur, negando sequelam: scilicet Deum dici posse auctorem peccati ratione generalis concursus prout à nobis est explicatum: tum propter dicta, quod Dei concursus ex se offertur indifferenter, tum etiam, quia tota illa actio realis quæ est à Deo, prout ab ipso est, manere possit sine vera ratione culpæ aut mali moralis: ut, si homo cum ignorantia inuincibili, aut in aduerentia naturali eundem actum realem haberet, & crederet malitia peccati, & Deum eundem influum numero, præberet. Et hac etiam ratione necesse potest Deus causa per se physica peccati velle se constare: nec moralis: quia ad illud non movetur, nec prædeterminat. Neque etiam potest dici causa moralis per accidens, vel indirecta, quia non tenetur suum concursum negare. Neque etiam physica per accidens dici potest, quia eius causalitate physica ut illius est, non est necessario coniuncta deformitas. Si autem prædeterminaret voluntatem humanam ad talem actum, dicendus esset Deus causa moralis, & per se utpote libere mouens & pertrahens ad peccandum: & per accidens, ut pote dans motionem, non necessariam ex vi generalis concursus. Et ideo etiam non sequitur, quod voluntas concurrendi sit virtualis voluntas malitiae: sed per se permissionis tantum, quia illa voluntas ex se indifferens est, & inefficax de se: at vero si esset prædeterminativa, esset virtualis volitio malitiae, quia esset definita ex se ipsa & efficax. Rursus propter eandem causam non potest Deus determinatione concursus cooperari ad malum: tum quia eius cooperatio de se abstrahit à malitia: tum quia non debet illam negare, sed concedere propter generalem rationem providentiam, & propter alia maiora bona. Secus vero esset de prædeterminatione: quia ex vi eius sequeretur inutiliter malitia, quia prædeterminaret actum morale ut sic & cum omnibus circumstantiis, ut satis declaratum est. Denique non sequitur Deum

Deum casu concurrere sed ex perfectissima præscientia: quia prævidet hominem effecturum actum malum, si ipse velit cum eo concurrere: & nihilominus vult, & ita in tempore actu influit, videns quid faciat, & propter quid, non tamen volens absolute ut hoc modo faciat, sed tantum permittere, quod in sequentibus capitulis amplius adhuc explicandum erit.

CAPVT IV.

*Non prædefinire Deum aeterno suo consilio
& voluntate actus prauos.*

I. **D**ISTINXIMVS in fine superioris libri prædeterminationem diuinā transeuntem (ut sic dicam) seu efficientem pāsiuā præmotionē ac prædeterminationem in voluntate nostra, à prædefinitione immanente & interiore, quæ intra se disponit, quæ operari aut fieri intendit. Diximusq; hanc prædefinitionem non repugnare actibus liberis, et si prior determinatio repugnet. Nunc ergo addimus, licet hæc prædefinitionis non repugnet actibus voluntatis eo quod liberi sint, repugnare his actibus malis, quia mali sunt, seu quia malitiam habent necessario adiunctam. Oppositum docent, non solum hæretici huius temporis, sed etiam aliqui Theologi. Addunt vero illam limitationem, scilicet, prædefinire Deum actus peccatorum pro materiali, non tamen pro formali.

II. **P**robatio ex scripturis. Quam multæ Sacre Scripturæ locutiones declarant, in quibus dicuntur hi actus malissimo alieni à diuina voluntate: quæ autem Deus prædefinit, non sunt ab eius amore & voluntate aliena: cum illa vere amet & efficaciter velit. Habacuc. 1. *Mundi sunt oculi tuine videant malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.* Vbi ad litteram sermo est de scientia approbationis: est autem eadem vel maior ratio de voluntate prædefiniente: non enim potest Deus non approbare quæ absoluta voluntate, & decreto vult fieri. Vnde est generalis illa locutio Psalm. 5. *non Deus volens iniquitatem tuas.* Et specialiter de voluntate prædefiniente optime intelligitur illud Ierem. 19. *Repleuerunt locum istum sanguine innocentium, & edificauerunt excelsa Baalim, &c. Quæ nec præcipi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.* Quo testimonio excluditur imprimis hereticorum distinctio: quod Deus hæc nolit voluntate signi, velit autem ac præfiniat voluntate beneplaciti: prædictis n. verbis non solum voluntas signi, quæ præcepti nomine indicatur, sed etiam voluntas beneplaciti excluditur p̄ illa verba. *Nec ascenderunt in cor meum.* Quomodo enim dici potest non ascendere in cor Dei, quod absoluto decreto præfinitur, & absoluta ac efficaci voluntate amatur? Et, ne ad formalitatem peccati quis confugiat, de ipsis actibus, & materialibus, operibus peccatorum sermo est expressus, de quo plura statim. Hoc confirmant illa testimonia, in quibus dicitur Deus hæc odio prosequi, Psalm. 72. Sap. 14. & similia, quæ, quia eandem fugam habent, & vulgaria sunt, congerere non est necesse.

III. **S**ecundo probatur eadem veritas ex Concilio Arausicano II. can. 25. dicente, Aliquos ad malum diuinā potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt qui tantum malum credere velint, sunt enim detestatione illis anathema dicimus. Aut e-

Opus. Suarez.

nim hoc, intelligendum est de malo pœnæ aut culpæ. si de malo pœnæ: ergo à fortiori est verum de malo culpæ: tum quia detestabilis hoc est: tum etiam quia non potest prædefiniri malum culpæ in eo virtute prædestinetur malum pœnæ. Si autem intelligitur de malo culpæ, habemus quod intendimus: nam prædestinatio & prædefinitio solis nominibus differunt. Et si utraque vox ad voluntatem, vel utraque ad intellectum applicetur, idem prorsus significant ambeg; & hic est frequentior usus harum vocum apud Patres ut constat, & in sequentibus videbimus. Si vero prædestinatio ad intellectum, & prædefinitio ad voluntatem referatur, licet in ratione differat, inter se tamen conuertuntur, nam quidquid sub prædestinatione cadit præfinitur, & è contrario. Nam ad id Deus per prædestinationem ordinat certa media quod per voluntatem præfiniunt. si ergo Deus peccatum non prædestinat, neque etiam illud prædefinit.

Hic vero statim occurrit illa responsio, hanc concilii definitionem intelligi de malis prout materialia sunt formaliter, non de actibus, qui deformitati morali subalternantur. Sed ad hanc fugam refutandam satis opinor esse quæ in cap. 2. dicta sunt: in hac enim prædefinitione sunt quodammodo clariora. Nam quid est quæso, prædefinire Deum absoluto decreto peccatum iudæ quoad materiale, nisi æterno suo consilio ac voluntate intra se statuisset, & efficaciter voluisset, ut iudas venderet, seu vellet vendere Christum libero & humano modo? Non est enim aliud materiale in illo peccato interno nisi hæc voluntas, aut hæc actio. Interrogo igitur, si vellet Deus prædefinire peccatum iudæ, quoad formale, quomodo id esset facturum? Hic enim dici non potest, ut Deus prædefiniat actum malum quoad formale: oportere quod actus prædefinitus habeat rationem peccati in ordine ad prædefinitionem diuinam: non enim prædefinitur talis actus, sed qui sit peccatum in ordine ad voluntatem humanam: satis ergo erit quod Deus prædefiniat, ut ille actus fiat à tali voluntate cum tali scientia, prohibitione & modo, ut in ordine ad proximam voluntatem, à qua fit, necessario habeat malitiam: at vero totum hoc re vera includitur in prædefinitione illius materialis peccati, ut declaratum est. Neque etiam est necesse ut Deus velit directe & formaliter actum illum, quia malus est, vel ut malus sit: hoc enim nullus Hæreticorum dixit: nec Concilium in hoc sensu, qui in nullius mentem venerat, loqui potuit. Adde ex opposita sententia sequi. Deum ipsamet malitiam velle, non propter seipsam, sed saltem ut medium ad alium finem à se intentum, ut in hoc capite & sequente ostendam, quo fit, ut malum, etiam ut malum, prædestinatum sit saltem ut medium.

Vnde hanc etiam veritatem confirmat canon. 23. eiusdem Concilii Arausici. *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo displicet.* Accedit etiam decretum Concilii Valentini Gallici sub Lothario. cap. 3. dicens. *Faitemur prædestinatione ea tantum Deum statuisset, quæ ipse vel gratuita sua misericordia, vel iusto iudicio statueret: in malis vero ipsorum malitiam præfuisse, quia ex ipsis est, non prædestinasse, quia ex illo non est, & infra. Aliquos ad malum prædestinatos esse diuinā potestate non solum non credimus, sed etiam, si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione, sicut Arausica Synodus, illis anathema dicimus.* Huc etiam spectat quod in V. Synod. act. 4. inter blasphemias Theodori refertur, quod dixerit, disposuisse Deum, ut homines peccarent, quia ita eis expediebat.